

УДК 378:796.81.072.4

АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В ПРОЦЕСІ ЗМІН ПРАВИЛ СПОРТИВНОЇ БОРОТЬБИ

Евтифієв А.С., викладач
кафедри фізичного виховання

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

У статті наведено актуальність дослідження на предмет виявлення змін у правилах змагань зі спортивної боротьби в Україні. Визначено, що зміни необхідні через необ'єктивні втручання суддів у хід поєдинку, що мають негативний вплив на спортсмена. Виявлено відсутність досліджень, спрямованих на виділення та оцінку суб'єктивних чинників у суддівстві. Зазначено, що зміни в структурі змагальної діяльності ведуть до відповідної перебудови тренувального процесу в цілому.

Ключові слова: суб'єктивні чинники в суддівстві, спортивна боротьба, динаміка змін правил, аналіз змагальної діяльності.

В статье показана актуальность исследования на предмет выявления изменений в правилах соревнований по спортивной борьбе в Украине. Определено, что изменения необходимы из-за необъективности судей, которая имеет негативное влияние на спортсмена. Выявлено отсутствие исследований, направленных на выделение и оценку субъективных факторов в судействе. Указано, что изменения в структуре соревновательной деятельности ведут к соответствующей перестройке тренировочного процесса в целом.

Ключевые слова: субъективные факторы в судействе, спортивная борьба, динамика изменений правил, анализ соревновательной деятельности.

Evtifiev A.S. ANALYSIS OF DYNAMICS CHANGE OF RULES WRESTLING

In this article the relevance of the study to detect changes in the rules of competition wrestling in Ukraine. The modern viewer, which offers a wide selection of entertainment, a much greater extent than previously required a sharp plot, rapid understanding of what is happening on the carpet. Changes caused by increased requirements for entertainment events in general. Also, changes are needed because of biased intervention of judges in the match, with negative effects on the athlete. It is noted that the nature of the fighter in the sport duel essentially depends on the operating rules of the competition. Indicated that reduce the time and competitive match marked increase in the intensity of fighting and lead to the conclusion that the increase in the proportion of anaerobic performance in the overall energy balance of the fight. Analysis of the literature found no studies leading to the selection and evaluation of subjective factors in judging. The article noted the high requirements that relate to the field of mental athlete. This is due to the fact that fatigue, dictated by the development of multiple significant effort in terms of active confrontation rival in conjunction with moving emotional background, depending on the state of the athlete, the reaction of the fans, the degree of realization of the clashes and individual actions, as well as the other factors can cause mental decline reliability and, consequently, the effectiveness of technical and tactical skills. Multiple and often biased intervention of judges in the match have a significantly negative impact on the emotional state of the athlete. Thus, any change in the structure of competitive activity leading to a corresponding adjustment of the training process, especially when it comes to radical changes in the rules of the competition. Also, the article revealed the lack of research aimed at the selection and evaluation of subjective factors in judging competitions in wrestling.

Key words: subjective factors in judging, wrestling, dynamics of changes the rules, analysis of competitive activity.

Постановка проблеми. На сьогодні важливою сходинкою в розвитку спортивної боротьби в Україні є зміни в правилах змагань. Ці зміни викликані підвищенням вимог до видовищності змагального поєдинку і самих змагань у цілому. Сучасному глядачеві, якому представлений широкий вибір розваг, у значно більшому ступені, ніж раніше, потрібні гострий сюжет, динамізм і драматизм, швидке розуміння того, що відбувається на килимі [3, с. 46]. Цим пояснюються численні нововведення в організації змагань із боротьби: значно підвищилася суддівська вимогливість

до активності спортсменів, що викликало збільшення щільності поєдинків; покращилось зовнішнє оформлення змагань – з'явилися яскраві, багатокольорові килими, електронне устаткування та інше.

Фахівці відзначають, що характер діяльності борця в спортивному поєдинку істотно залежить від діючих правил змагань [1, с. 12; 3, с. 33–37; 4, с. 57]. Дійсно, правила змагань 1975 року значно активізували боротьбу, але цього було недостатньо. Подальші спроби інтенсифікації та підвищення видовищності пов'язані зі скороченням часу поєдинку з 9 хв. до 6 хв. (Правила 1981р.),

підвищенням вибагливість суддів до активності борців у сутичці. Передбачалося [3, с. 34], що незважаючи на скорочення часу сутички, борці будуть отримувати стільки ж балів, як і раніше, бо інтенсивність боротьби зростає. При 9-хвилинному поєдинку найбільша кількість зауважень за його пасивне ведення приходилась на третій період, тому скорочення часу передбачало зменшення кількості зауважень. Одним із важливих аргументів проти скорочення часу поєдинку було «туше» – основна, найбільш переконлива і вигідна у видовищному відношенні мета боротьби. Найчастіше вона досягалася в третьому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою аналізу міжнародного суддівства в спортивній боротьбі та її вплив на методичку підготовки кваліфікованих борців займалися Г.П. Венгліньський [7], А.Д. Суханов [6], І.С. Перевицький [8] тощо. Зміни правил міжнародних змагань із вільної боротьби і методика суддівства (розподіл суддів по поєдинках, зменшення часу сутичок, введення в регламент поєдинку стандартних положень, збільшення повноважень арбітрів на килимі і ін.) не сприяють виявленню найсильніших і, перш за все, спрямовані на ліквідацію переваги в майстерності борців [8].

Мета – довести актуальність дослідження на предмет виявлення змін у правилах змагань зі спортивною боротьби в Україні.

Виклад основного матеріалу. В основу міжнародних правил покладена система проведення всіх видів змагань і способів виявлення переможців, що зумовлює і відповідну підготовку до них. Еволюційні перетворення, що вносяться до правила змагань, мають вирішальний вплив на розвиток спортивною боротьби, а також на зростання популярності цього виду спорту у світі. Крім того, правила зумовлюють особливості тренувального процесу борців. Функціональна роль судді в кожному виді єдиноборства зводиться до визначення місць учасників змагань і, зокрема, до виявлення переможця. Ідеальний варіант моделі судді, який можна було б уявити, – це електронний пристрій, запрограмований на розрізнення дрібних змін ситуацій на змаганнях борців, позбавлене емоційного тиску із зовні, що контролює і оцінює дії учасників [6; 7].

Тенденція збільшення кількості пунктів правил, що дозволяють арбітру без зупинок втручатися в хід поєдинку борців і таким чином впливати на реалізацію борцями динамічних ситуацій і стандартних положень, впливає на результативність борців в поєдинку. Це проявляється в суб'єктивізмі рішень судді. Однак традиційна методика

підготовки борців не враховує вплив суб'єктивізму суддівства на результативність змагальної діяльності борців. Таким чином, виявляється проблемна ситуація, збільшення частки впливу суб'єктивізму суддівства на результативність змагальної діяльності борців призводить до необхідності розробки обґрунтованих програм підготовки борців з урахуванням цього суб'єктивізму. Тому методичні підходи до підвищення теоретичних і методичних установок під час вирішення ситуаційних завдань поєдинку в умовах суб'єктивізму суддівства актуальні для теорії і методики спортивного тренування борців [8].

Аналіз і узагальнення думки фахівців показує, що успішність складної суддівської діяльності зумовлюється суддівським досвідом, знанням техніки і тактики боротьби, а також високим рівнем розвитку професійно-важливих психофізіологічних функцій [7]. Провідну роль у надійності суддівських дій і рішень займає необхідність відбору суддів для суддівства конкретних змагань згідно з психофізіологічними критеріями, їх спеціального тренування в процесі перед суддівської підготовки [7]. Встановлено, що судді вищої кваліфікації відрізняються від суддів низької кваліфікацію більш високим рівнем показників врівноваженості нервових процесів, емоційної стійкості до стресових ситуацій, чутливостю зорового аналізатора і кращими даними вирішення суддівських ситуацій за часом і правильністю рішення. Програми підготовки суддів повинні включати в себе засоби і методи, спрямовані на вдосконалення психофізіологічних функцій, що забезпечують миттєве, правильне реагування на ситуації поєдинку, на зниження рівня емоційної напруженості. З огляду на відсутність професійного суддівства з вільної боротьби перевага повинна віддаватися самостійним формам підготовки з короткочасними передзмагальними семінарами не тільки для підготовки, але і тестування індивідуальних можливостей окремих суддів [7].

Метою даної статті є аналіз динаміки змін правил змагань у спортивній боротьбі, а також виявлення чинників, що впливають на змагальну діяльність у спортивній боротьбі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні експертами в спортивній боротьбі відзначається, що техніка найсильніших борців світу стала більш раціональною і менш виразною, бо з індивідуального арсеналу практично зникають прийоми, пов'язані з ризиком програти бал [3, с. 44; 4, с. 99–105]. Нововведення в пра-

вилах стосовно підвищення оцінки за кидки з великою амплітудою поки дає невеликий ефект, оскільки на підготовку необхідних для проведення складних прийомів стартових динамічних ситуацій потребується багато часу. У зв'язку із цим відбувається значне спрощення тактики змагальних поєдинків.

Аналіз технічного арсеналу сучасних кваліфікованих борців дозволяє констатувати, що співвідношення прийомів «стійка-партер» різко змістилося в бік партеру. Так, на чемпіонаті Європи 1978 р. прийому в стійці застосовувалися більш ніж в 3 рази частіше прийомів партеру. Цей показник на чемпіонаті Європи 1984 р. склав 56,7% від усіх прийомів. На останніх змаганнях оцінка прийомів в партері відповідала 76,3% всіх балів. Найважливіше значення в структурі технічної підготовки борців набула надійність захисних дій.

Аналіз літературних даних у період з 1980 р. по 1998 р. показав, що кількість туше і зауважень за пасивність внаслідок введення нових правил дійсно знизилась, але при цьому зросла кількість поєдинків, що закінчилися з різницею 12 і більше балів. Загальна активність борців зросла. Це проявляється не тільки в збільшенні щільності проведення прийомів, але і в загальному малюнку поєдинку. Якщо раніше статичні напруги в греко-римській боротьбі доходили до 69% тимчасових витрат силових проявів спортсменів [1, с. 27–31], то тепер динамічні прояви сили явно переважають, технічні дії виконуються на тлі постійного силового тиску надзвичайно лабільних динамічних ситуацій.

Аналіз змагальної діяльності найсильніших борців світу 2008 р. дозволив уточнити отримані з ретроспективного аналізу загальні закономірності сучасного змагального поєдинку, а також визначити співвідношення рівня показників змагальної діяльності найсильніших борців світу і збірної команди України.

Аналіз реалізованих 4-бальних техніко-тактичних дій показав, що тільки чотири борця (Азербайджан, Грузія, США і Іран) зуміли застосувати даний прийом більше трьох разів.

Аналіз результативності найсильніших команд світу 2016 р. з метою визначення особливостей національної школи сучасної вільної боротьби не виявив достовірних відмінностей між командою, що зайняла 1 і 4 місце за результатами загальнокомандної боротьби. Середня результативність змагальної сутички в команди Ірану становить 4,35 бала, у команди України – 4,02 бала ($p > 0,05$).

Таким чином, аналіз техніки вільної боротьби у світі змін правил змагань і практики суддівства на основних міжнародних турнірах дозволяє зробити деякі висновки.

Правила змагань і практика суддівства змагальних поєдинків не стимулюють спортсменів на застосування різноманітної техніки боротьби, а змушують їх максимально раціоналізувати вибір ефективних технічних дій, що в значній мірі збіднює техніку вільної боротьби.

Покарання за пасивне ведення поєдинку постановкою в партер значно змістило акценти ефективної техніки боротьби в бік партеру, пред'явивши максимальні вимоги до надійності атакуючих і захисних дій у партері.

Реалізація техніки боротьби в змагальних поєдинках проходить на тлі максимальної фізичної і психічної інтенсивності рухової діяльності, що пред'являє особливі вимоги до організації тренувального процесу.

Тому ми вважаємо виправданим і актуальним визначення ситуацій змагального поєдинку, які можуть мати різні варіанти суддівської оцінки, а в деяких випадках можуть бути використані суддею для управління результатом поєдинку.

У сучасних умовах велике значення надається також фактору видовищності – борець повинен орієнтуватися на демонстрацію не просто активної боротьби, але і зовні енергійної боротьби. Аналіз змагальної діяльності висококваліфікованих борців засвідчив, що зараз перевага віддається спортсменам, які проводять поєдинок у високій стійці, з піднятою головою, застосовуючи щільні захоплення [3, с. 114]. Особливо оцінюється і питання активності борця в проміжку між прийомами. Про видовищність цього «активного фону» свідчать такі елементи, як: стійка, переміщення, швунги, тиснення [4, с. 55–58].

Для досягнення успіху борців у сучасному поєдинку слід акцентувати увагу на таких елементах техніко-тактичної майстерності:

1) наявність «стартових» прийомів, готовності до виконання прийомів із перших секунд сутички з метою захоплення ініціативи. Це пов'язано з високою досконалістю навички, в тому числі здатністю проводити деякі прийоми з дистанції, входячи в захоплення в ході їх виконання;

2) вміння вести активну боротьбу, закріплювати досягнуті переваги, створюючи за необхідності видимість активної боротьби, атакуючи і контратакуючи на тлі наростаючого стомлення;

3) постійна загроза атакою, збільшення кількості спроб, поєднання помилкових і реальних атак, вміння використовувати спроби для переривання атак противника з метою виграти час для короточасного відпочинку і збити темп поєдинку, нав'язаний суперником;

4) прагнення провести прийом, якщо вдалося увійти в захоплення, бо відмова від проведення прийому за наявності захоплення розцінюється як пасивність;

5) надійний захист, застосування активних видів захистів, перехід до атаки. Використання сприятливих динамічних ситуацій для контратакуючих дій у момент невдалої спроби проведення прийомів противником.

Усі перераховані елементи в поєднанні із різноманітними прийомами надають боротьбі активний характер, роблять її видовищною і успішною [3, с. 68].

Боротьба в ході активної протидії супернику характеризується нестандартними, ациклічними рухами змінної інтенсивності, пов'язаними з багаторазовими і часто досить тривалими силовими зусиллями практично всіх груп м'язів [1, с. 79–84; 2, с.156]. Це вимагає всебічної фізичної підготовленості, яка є одним із найважливіших факторів, що визначають рівень досягнень.

Швидкісно-силові якості завжди вважалися важливим компонентом структури підготовленості борця [1, с. 59–60; 2, с. 87–90; 4, с. 32], але у зв'язку з інтенсифікацією змагальних поєдинків їх роль ще більше зросла. Статичні прояви сили використовуються рідше динамічних, але зберігають велике значення, особливо в боротьбі за захоплення і в дожиманні противника [3, с. 65]. Високі вимоги пред'являє сучасний поєдинок до швидкісно-силової витривалості як компоненту спеціальної витривалості.

Потужність роботи в період змагального поєдинку – субмаксимальна [3, с. 79]. Максимальна потужність розвивається в «спурт» (ривок), яких у змагальній сутичці може бути до 8-32, тривалістю кожного 3-7 с. При цьому креатинкіназний механізм енергозабезпечення є провідним. Продовження високоінтенсивної роботи пов'язане з активацією гліколітичних процесів, що веде до накопичення лактату в крові. До кінця сутички утворюється значний кисневий борг, рівень аеробної продуктивності визначає темпи відновлення працездатності спортсмена між переймами. Таким чином, стає очевидною необхідність оптимального розвитку всіх компонентів енергозабезпечення діяльності борців.

Скорочення часу змагального поєдинку та відзначене підвищення інтенсивності боротьби дозволяють зробити висновок про зростання частки анаеробної продуктивності в загальному енергетичному балансі сутички, а отже, про підвищення рівня лактату в крові.

У контексті зазначеної теми слід відзначити високі вимоги, що ставляться до психічної сфери спортсмена [5, с. 528–530]. Це пов'язано з тим, що стомлення, викликане багаторазовим розвитком значних зусиль в умовах активного протиборства суперника, в поєднанні з рухомим емоційно-анальним фоном, що залежить від стану спортсмена, реакції вболівальників, ступеня реалізації плану сутички і окремих дій, а також від ряду інших факторів, може викликати зниження психічної надійності і, внаслідок цього, результативності техніко-тактичної майстерності. Багаторазові і часто необ'єктивні втручання суддів у хід поєдинку – особливість сучасної боротьби – мають істотно негативний вплив на емоційний стан спортсмена. Тому на рівні вищої спортивної майстерності, коли питання надійності виступу набуває надзвичайного значення, високий рівень морально-вольової та спеціальної психічної підготовленості є одним із головних критеріїв відбору в команду.

Висновки. Підводячи підсумки, можна зазначити, що зміст підготовки борців визначається вимогами змагальної діяльності. Будь-які зміни в структурі змагальної діяльності ведуть до відповідної перебудови тренувального процесу, тим більше, коли мова йде про радикальні зміни правил змагань.

У той же час аналіз науково-методичної літератури виявив відсутність досліджень, спрямованих на виділення та оцінку суб'єктивних чинників у суддівстві змагань зі спортивної боротьби. Це дозволило нам конкретизувати мету і завдання подальшого дослідження, підтвердити актуальність і необхідність включення в програми підготовки таких засобів і методів, що дозволяють подолати вплив арбітрів на результат змагань сутичок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бегидов В.С., Пархоменко А.Н., Шиян В.В. Взаимосвязь особенностей проявления анаэробных возможностей и реализации технико-тактического потенциала у борцов в условиях соревновательных поединков / В.С. Бегидов, А.Н. Пархоменко, В.В. Шиян, // Теория и практика физ. культуры. – 1988, № 11. – С. 45–47.
2. Беников Ю.М. Формирование технических действий у борцов массовых разрядов с учетом индивиду-

альных особенностей : автореферат дис. ... канд. пед. наук. – Киев, 1996. – 24 с.

3. Новиков А.А., Пилюн Р.А., Барон Л.А. О проведении соревнований по новому регламенту схваток / А.А. Новиков // Спортивная борьба: Ежегодник. – М. : ФиС, 1990. – С. 9–10.

4. Платонов В.Н. Современная спортивная тренировка / В.Н. Платонов. – К. : изд-во «Здоровье», 1994. – 336 с.

5. Barth, B., Kirchgassner H. Ansätze zur Analyse des Zweikampfverhaltens. – Theorie und Praxis der Körperkultur, 1984, № 7, s. 526–533.

6. Суханов А.Д. Современные тенденции в практике судейства соревнований и их влияние на методику подготовки квалифицированных борцов : автореф. дис. канд. пед. наук / А.Д. Суханов. – М., 1998. – 25 с.

7. Венглинский Г.П. Отбор судей по спортивной борьбе к соревнованиям высокого ранга : автореф. дис. канд. пед. наук / Г.П. Венглинский. – М., 1987. – 27 с.

8. Перевицкий И.С. Подготовка квалифицированных борцов греко-римского стиля с учетом субъективизма судейства : автореф. дис. канд. пед. наук / И.С. Перевицкий. – М., 2007. – 26 с.

УДК 377(493)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БЕЛЬГІЇ ЗА ЧАСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Закаулова Ю.В., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов

*Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»*

Зінчук І.В., викладач
кафедри іноземних мов

*Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»*

На основі комплексного компаративного дослідження висвітлено особливості розвитку системи професійної освіти Бельгії на усіх її рівнях, визначено основні тенденції її розвитку, вивчено та конкретизовано роль і особливості професійної освіти у сучасному суспільстві знань, систематизовано й узагальнено передумови становлення цієї системи. Визначено специфіку реалізації початкової професійної освіти в умовах загальноосвітньої школи трьох бельгійських спільнот, особливості функціонування вищої освіти неуніверситетського рівня Бельгії в умовах євроінтеграції, основні напрями реформування професійної освіти Бельгії університетського рівня в умовах євроінтеграційних процесів. Проаналізовано змістовий компонент навчальних програм освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, магістра, доктора, операційний компонент навчання провідних бельгійських університетів.

Ключові слова: *євроінтеграція, Бельгія, фламандомовна, німецькомовна, франкомовна спільноти, розвиток системи професійної освіти, рівні системи професійної освіти.*

На основе комплексного компаративного исследования определены особенности развития системы профессионального образования Бельгии на всех его уровнях. Изучена роль профессионального образования в современном обществе знаний; систематизированы исторические предпосылки формирования и основные принципы функционирования и развития современной системы профессионального образования Бельгии. Раскрыта сущность двуциклической структуры образовательно-квалификационных уровней бакалавра, магистра и ученой степени доктора в условиях бельгийского университета. Исследованы принципы составления образовательных программ.

Ключевые слова: *евроинтеграция, Бельгия, фламандоязычное, немецкоязычное, франкоязычное сообщества, развитие системы профессионального образования, уровни системы профессионального образования.*

Zakaulova Yu. V., Zinchuk I. V. DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION AND TRAINING IN BELGIUM IN THE TIMES OF GLOBALISATION

The article provides detailed analysis of the system of professional education in Belgium progressing and restructuring at different levels, namely, initial vocational education and training level, non-university higher professional education and training level, academic education level. Also, the author highlights the basic periods in the development in Belgian system of professional education. Close attention is paid to the phenomenon of non-university higher professional education and training. The essence of the two-cycle system of Bachelor and Master Degrees is explained together with the way of how to obtain Doctoral Degree at the universities of Belgium.

Key words: *European integration, Belgium, Flemish community, German-speaking community, French-speaking community, development of professional education and training system, levels of professional education and training system.*